

Протосавицька Л.С.

*кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У ЗБЕРЕЖЕННІ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ГАРАНТУВАННІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Для того, аби на належному рівні функціонувала сучасна держава, необхідно, щоб в цій державі оформилася та діяла система національних цінностей. Завдяки національним цінностям людина може здійснити вибір позиції та конкретну лінію поведінки в тих чи інших життєвих ситуаціях. Вони становлять основу підстав цілісності, постійності та стійкості суспільства. Об'єднання людей в спільності починаючи сім'єю і закінчуючи нацією чи народом передбачає витворення такої системи цінностей, яка б забезпечила стійке функціонування цієї спільності. Вироблення тієї чи іншої системи цінностей складний процес, який витворюється в процесі компромісу та угоди між членами даної спільності. На це вказує у своїй статті Качур В.О. [1].

При виробленні системи національних цінностей провідна роль відводиться національним інтересам які сприяють забезпеченню національної безпеки держави. Даній аксіомі відводиться важлива роль оскільки Україна сьогодні перебуває в стані Гібридної війни.

Національні інтереси за ступенем пріоритетності прийнято поділяти на головні та другорядні. Серед головних національних інтересів провідне місце відводиться стратегічним інтересам. Інтереси цього рівня пов'язані з забезпеченням безпеки в державі, куди входять незалежність, територіальна цілісність, політичний суверенітет, економічний розвиток держави, підтримка національно-культурної самобутності народів, що проживають в державі. Головні (стратегічні) інтереси держава забезпечує та захищає при допомозі

війська, різного роду політичних, економічних та дипломатичних засобів.

До другорядних інтересів відносять специфічні національні інтереси, які можуть бути принесені в жертву головним інтересам, які є життєво важливими для безпеки держави.

Існує також інша класифікація національних інтересів, яка пов'язана з сферами політики. Вони можуть бути внутрішньополітичними та зовнішньополітичними. Внутрішньополітичні інтереси пов'язані з збереженням конституційного ладу, територіальної цілісності країни, єдності територіального простору, інститутів державної влади, правопорядку, з нейтралізацією причин та умов, які сприяють появі політичного та релігійного екстремізму, сепаратизму, міжособних та соціальних конфліктів і тероризму в державі, а також сприяють формуванню правової держави та громадянського суспільства. Суть внутрішньополітичних інтересів полягає в забезпеченні стабільного функціонування політичної системи, розвитку фінансово-економічного, технічного, військового, культурного та наукового потенціалу, в покращенні ефективності державного управління. Через ієрархію національних інтересів формуються пріоритети людей, суспільства та держави, визначаються засоби досягнення та забезпечення стратегічно важливих цілей та ресурсів їх досягнення.

Отже, національні інтереси являють собою інтереси більшої частини громадянського суспільства, політичної нації, що втілені в їх бачення «політичним класом» і керівництвом держави. В узагальненому вигляді національні інтереси полягають в забезпеченні реального суверенітету країни, підвищенні її суб'єктності в системі світової політики, в забезпеченні національної конкурентоспроможності [2, с. 135].

Національні інтереси детермінуються необхідністю протистояння викликам та загрозам в зв'язку з чим держава розробляє стратегію забезпечення національної безпеки. З огляду на це до зовнішньополітичних національних інтересів можемо віднести збалансований світовий порядок, відкритий та вільний регіоналізм, тривалий і стабільний мир, соціальний ринок та плюралістична демократія, ефективні і незалежні держави, розмаїття і терпимість

ціннісних світів, міжнародний контроль над критичними для виживання ресурсами [3, с. 20].

Один з пріоритетних національних інтересів полягає в забезпеченні базової зовнішньополітичної цінності – державної незалежності. Зміцнення і розвиток державної незалежності є головною стратегічною метою сучасної української держави. Незалежність обумовлюється готовністю держави захистити свою цілісність та непорушність кордонів, веденням незалежної внутрішньої та зовнішньої політики в національних інтересах держави.

Для забезпечення державної незалежності необхідно виконання таких завдань: створення комплексної, цілісної, інтегрованої системи національної безпеки, яка передбачає взаємодоповнюючий розвиток дипломатії, пропаганди та збройних сил; розвиток засад безпекової діяльності при якій формується самодостатнє суспільство, здатне вистояти та вижити в несприятливих зовнішніх умовах при відсутності міжнародної підтримки. Щоб цього досягти необхідно щоб злагоджено функціонували системи життєзабезпечення як то охорона здоров'я, освіта, державне адміністрування, військово-промисловий комплекс та збройні сили, базові технологічні цикли та процеси і критичні ресурси з відповідним кадровими ресурсами лікарів, інженерів, викладачів, науковців та офіцерів; зміцнення політичної, економічної, соціокультурної системи, що полягає в розширенні участі громадськості в політичних процесах, зміцненні середнього класу шляхом стимулювання малого та середнього бізнесу, та популяризації цінностей свободи, рівності і справедливості; розвиток державності, підвищення статусу держави в міжнародних відносинах та її впливовості на міжнародній арені; розбудова оборонного потенціалу при якому суспільство має бути готовим до ведення оборонної війни задля національного і державного виживання, а також витворення збройних сил здатних дати відсіч та завдати масштабних демографічних втрат агресору; становлення ефективної дипломатії, що здатна забезпечити залучення зовнішніх ресурсів, мобілізації міжнародної підтримки та формування мережі міждержавних союзів і стратегічних партнерів, підтримку взаємовигідних і дипломатичних відносин з провідними

державами світу; формування іміджу держави, що передбачає активне поширення за кордоном позитивного образу держави; розвиток міжнародного співробітництва, поглиблення союзних відносин і транскордонного співробітництва з центральноевропейськими державами; організаційне, цілісне та концептуальне забезпечення системи національної безпеки, об'єднання та координація зусиль громадських та державних інституцій, що спеціалізуються на національній безпеці та ін.

Отже, із викладеного вище можемо зробити висновок про те, що будь-якій державі потрібна ефективна система національної безпеки, що ґрунтувалась би на визнанні примату загальнолюдських та національних цінностей, прав особи, органічному узгодженні з ними базових інтересів держави. Розбудова незалежної держави потребує ґрунтового аналізу національних інтересів, узагальнення та засвоєння досвіду функціонування систем безпеки розвинених країн світу і міжнародних систем колективної безпеки, вдосконалення наукової концепції національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Качур В.О. Категорія «цінність» у теорії правової культури: до визначення поняття. *Право. Людина. Довкілля*. 2020. Том 11. № 1. С. 6–12.
2. Абрамов В.І. Національні цінності й національні інтереси та безпека України. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/7/files/e4ae3f89-7188-4b06-92e7-08a8868a5896.pdf>
3. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.